

Strasbourg, 31. marec 2011

Interno
ACFC/OP/III(2011)003

SVETOVALNI ODBOR O OKVIRNI KONVENCIJI ZA VARSTVO NARODNIH MANJŠIN

**Tretje mnenje o Sloveniji,
sprejeto dne 31. marca 2011**

POVZETEK

Po drugem krogu spremljanja varstva pravic narodnih manjšin ter odnosov med skupnostmi in duha strpnosti na splošno je Slovenija dosegla velik napredek.

Zacelo se je izvajanje pomembnih programov za reševanje nekaterih temeljnih težav, s katerimi se srečuje romska skupnost, zlasti na področjih izobraževanja in nastanitve. Sprejetje Zakona o romski skupnosti (2007) zagotavlja trdnejšo pravno podlago za razvoj dolgoročnih ukrepov za izboljšanje položaja romske skupnosti. Njihove stanovanjske razmere pa kljub temu ostajajo zelo negotove, predvsem na Dolenjskem, kjer v številnih romskih naseljih ni dostopa do pitne vode ali elektrike. Pomembne izboljšave so potrebne tudi na področju izobraževanja ter dostopu do zaposlitve in zdravstva. Tako na lokalni kot na državni ravni ni dovolj možnosti za aktivno sodelovanje Romov pri javnih zadevah. Svet romske skupnosti Republike Slovenije mora biti reprezentativen, da bo imel pomembno vlogo.

Dopolnitev Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji iz leta 2010 je odpravila dolgotrajno kršenje pravic številnih oseb, ki so bile leta 1992 izbrisane iz registra stalnega prebivalstva.

Ta zakon in številne druge pobude slovenskih organov oblasti v zvezi s temi osebami predstavljajo pomembno sporočilo družbi, da ni le legitimno, temveč tudi pomembno, da se prek socialne kohezije izboljšata vključevanje državljanov naslednic SFRJ, ki živijo v Sloveniji (v nadaljnjem besedilu: pripadniki »novih narodnih skupnosti«), ter spoštovanje njihovih jezikov in kultur.

Potrebne so bistvene izboljšave pri zagotavljanju učinkovitega varstva pred diskriminacijo, predvsem pa dostopa do učinkovitih pravnih sredstev za morebitne žrtve diskriminacije.

Predsodki do nekaterih skupin, zlasti Romov in »pripadnikov novih narodnih skupnosti«, se še naprej širijo prek nekaterih medijev in na političnem prizorišču. Lokalni organi oblasti včasih niso pripravljeni izvajati zakonov in politik, povezanih z romsko skupnostjo, na lokalni ravni pa prihaja do primerov izkazovanja sovražnosti do njih.

Ceprav Slovenija zagotavlja podporo ohranjanju in spodbujanju kulture in jezika madžarske in italijanske narodne skupnosti, je v prihodnjih letih predvideno zmanjševanje proračuna. Nujno je zagotoviti, da to zmanjševanje ne bo prekomerno negativno vplivalo na dejavnosti pripadnikov narodnih manjšin. Poleg tega je potrebna osnovnejša in rednejša podpora ter več posvetovanj s predstavniki narodnih manjšin pri postopku dodeljevanja sredstev.

Učinkovitost sodelovanja predstavnikov madžarske in italijanske narodne skupnosti v javnih zadevah na nacionalni ravni bi se lahko bistveno izboljšala s pomočjo posvetovanj v pravem trenutku, predvsem pri zakonodajnih postopkih.

Vprašanja, ki zahtevajo takojšnje ukrepanje

- **Prednostno sprejeti potrebne ukrepe za zagotovitev učinkovitih pravnih sredstev za morebitne žrtve diskriminacije; okrepiti dejavnosti za ozaveščanje o vprašanjih v zvezi z diskriminacijo v družbi, vključno s sodstvom in agencijami za kazenski pregon.**
- **Zagotoviti možnost vključevanja predstavnikov romske skupnosti v javne zadeve na lokalni ravni v vseh občinah, kjer živijo v velikem številu; sprejeti nadaljnje ukrepe za zagotavljanje potrebne podpore izvoljenim romskim svetnikom za uspešno izvedbo nalog, vključno z ustreznim usposabljanjem; zagotoviti, da so v Svetu romske skupnosti Republike Slovenije ustrezno zastopane različne skupine znotraj romske skupnosti.**
- **Zagotoviti učinkovito vključevanje predstavnikov narodnih manjšin v razprave o vseh upravnih spremembah, ki bi lahko vplivale na varstvo narodnih manjšin; prednostno sprejeti ukrepe, ki bodo zagotovili, da se ne bo zmanjšalo varstvo pripadnikov narodnih manjšin kot posledica ustanovitve občine Ankaran.**

KAZALO

I. GLAVNE UGOTOVITVE	5
Proces spremljanja izvajanja	5
Splošni pregled izvajanja okvirne konvencije po dveh krogih spremljanja	5
Zakonodajni in institucionalni okvir	6
Boj proti nestrpnosti in sovražnemu govoru.....	6
Podpora manjšinskim kulturam in jezikom	7
Izobraževanje v manjšinskih jezikih.....	7
Vključenost narodnih manjšin v javno življenje	7
II. UGOTOVITVE PO POSAMEZNIH CLENIH	9
3. člen okvirne konvencije	9
4. člen okvirne konvencije	11
5. člen okvirne konvencije	14
6. člen okvirne konvencije	15
9. člen okvirne konvencije	20
10. člen okvirne konvencije	21
12. člen okvirne konvencije	23
14. člen okvirne konvencije	24
15. člen okvirne konvencije	25
17. in 18. člen okvirne konvencije	29
III. SKLEPNE PRIPOMBE	30
Napredek po dveh krogih spremljanja	30
Problematicna vprašanja po dveh krogih spremljanja	30
Vprašanja, ki zahtevajo takojšnje ukrepanje	31
Nadaljnja priporočila	32

SVETOVALNI ODBOR O OKVIRNI KONVENCIJI ZA VARSTVO NARODNIH MANJŠIN

TRETJE MNENJE O SLOVENIJI

1. Svetovalni odbor je sedanje mnenje o Sloveniji sprejel v skladu s prvim odstavkom 26. člena okvirne konvencije in Pravilom 23 Resolucije (97) 10 Odbora ministrov. Ugotovitve temeljijo na podatkih iz poročila Slovenije (v nadaljnjem besedilu: poročilo Slovenije), ki je bilo prejeto 28. aprila 2010, in drugih pisnih virov ter podatkih, ki jih je Svetovalni odbor prejel od vladnih in nevladnih predstavnikov med svojim obiskom v Ljubljani, Murski Soboti, Lendavi in Kopru od 15. do 18. novembra 2010.
2. I. del vsebuje glavne ugotovitve Svetovalnega odbora o ključnih problemih glede izvajanja okvirne konvencije v Sloveniji. V teh ugotovitvah so vidne podrobnejše ugotovitve po posameznih členih, navedene v II. delu, ki se nanaša na tiste določbe okvirne konvencije, na katere ima Svetovalni odbor vsebinske pripombe.
3. Oba dela se v veliki meri nanašata na ukrepe, ki so sledili ugotovitvam spremljanja izvajanja okvirne konvencije, ki jih vsebujejo prvo in drugo mnenje o Sloveniji, ki ju je Svetovalni odbor sprejel 12. septembra 2002 in 26. maja 2005, in ustrezni resoluciji Odbora ministrov, sprejeti 28. septembra 2005 in 14. junija 2006.
4. Zaključne pripombe, navedene v III. delu, bi lahko služile kot osnova za prihodnje sklepe in priporočila Odbora ministrov o Sloveniji.
5. Svetovalni odbor pričakuje nadaljevanje dialoga s slovenskimi organi oblasti in predstavniki narodnih skupnosti in drugimi, ki so udeleženi pri izvajanju okvirne konvencije. Da bi pospešili celostni in pregledni proces, Svetovalni odbor močno spodbuja organe oblasti, da z mnenjem, ko ga prejmejo, seznanijo javnost. Svetovalni odbor želi tudi opozoriti države pogodbenice, da je dne 16. aprila 2009 Odbor ministrov sprejel nova pravila za objavo mnenj Svetovalnega odbora in drugih dokumentov za spremljanje, ki so usmerjena k večji preglednosti in zgodnji izmenjavi informacij o ugotovitvah in sklepih spremljanja z vsemi vpletenimi stranmi (glej Resolucijo CM/Res(2009)3 o spremembi Resolucije št. (97) 10 o pravilih za spremljanje izvajanja v skladu s 24. do 26. členom okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin).

I. GLAVNE UGOTOVITVE

Proces spremljanja izvajanja

6. Slovenija je konstruktivno pristopila k procesu spremljanja izvajanja okvirne konvencije. Svetovalni odbor ugotavlja, da sta bila drugo mnenje in ustrezna resolucija Odbora ministrov objavljena na spletni strani slovenskega Ministrstva za zunanje zadeve. Vendar pa dokumenta nista bila prevedena v jezike narodnih manjšin.

7. Svetovalni odbor z velikim zadovoljstvom ugotavlja, da je bil oktobra leta 2008 organiziran nadaljevalni seminar, ki je predstavnikom organov oblasti, narodnih manjšin, vključno s skupinami, ki niso uradno priznane kot narodne skupnosti, drugih organizacij civilne družbe in medijev omogočil razpravljanje o ugotovitvah drugega kroga spremljanja izvajanja okvirne konvencije in o njenem nadaljnjem izvajanju.

8. Svetovalni odbor obžaluje pomanjkanje učinkovitega posvetovanja s predstavniki narodnih manjšin pri pripravi porocila Slovenije o tretjem krogu. Predstavniki, ki so bili povabljeni k sodelovanju, obžalujejo, da do posvetovanja ni prišlo pravčasno ter da niso mogli pregledati porocila, preden je bilo oddano Svetu Evrope. Svetovalni odbor pričakuje, da bodo slovenski organi oblasti pri pripravi naslednjega kroga spremljanja izvajanja okvirne konvencije sprejeli bolj celosten pristop, pri tem pa poziva organe oblasti, naj širšo javnost seznanijo s tem mnenjem v vseh ustreznih jezikih in tako povečajo preglednost procesa spremljanja.

Splošni pregled izvajanja okvirne konvencije po dveh krogih spremljanja

9. Po drugem krogu spremljanja varstva pravic narodnih manjšin ter odnosov med skupnostmi in duha strpnosti na splošno, vsebovanih v okvirni konvenciji, je Slovenija izvedla bistvene spremembe. Zacelo se je izvajanje pomembnih programov za reševanje nekaterih temeljnih težav, s katerimi se srečujejo Romi na številnih področjih, zlasti pri izobraževanju in nastanitvi. Sprejetje Zakona o romski skupnosti (2007) zagotavlja trdnejšo pravno podlago za razvoj dolgoročnih ukrepov za izboljšanje položaja romske skupnosti, ki v nekaterih slovenskih pokrajinah ostaja negotov. Ta prizadevanja na državni ravni pa se niso vedno nadaljevala na lokalnih ravneh in lokalni organi oblasti v nekaterih primerih neradi upoštevajo svoje obveznosti glede spoštovanja pravic narodnih manjšin. Nujno je zagotoviti, da organi oblasti na vseh ravneh nadaljujejo prizadevanja, namenijo dovolj sredstev za te programe in zagotovijo, da se ti programi v prihodnjih letih ustrezno izvajajo. Nujni so tudi nadaljnje in učinkovito vključevanje romske skupnosti v izvajanje teh programov in ukrepi za usposabljanje.

10. Dopolnitev Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji¹ iz leta 2010 je nov velik korak k odpravljanju dolgotrajnega kršenja pravic številnih oseb, ki so bile leta 1992 »izbrisane« iz registra stalnega prebivalstva. Ta zakon in številne druge pobude slovenskih organov oblasti v zvezi s temi osebami predstavljajo pomembno sporočilo družbi, da ni le legitimno, temveč tudi pomembno, da se prek socialne kohezije izboljšata vključevanje državljanov naslednic SFRJ, ki živijo v Sloveniji, ter spoštovanje njihovih jezikov in kultur. Nujno je, da organi oblasti spodbujajo celostno interpretacijo novega zakona, da bi se izognili diskriminacijskemu izključevanju zlasti tistih oseb, ki že več kot deset let živijo v tujini, ker so bile leta 1992 »izbrisane«.

¹ »Neuradno preciščeno besedilo, ki ga je pripravilo Ministrstvo za notranje zadeve« Republike Slovenije, prejeto dne 7. decembra 2010.

Zakonodajni in institucionalni okvir

11. Poleg omenjenega Zakona o romski skupnosti in dopolnitve Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji je Slovenija v zadnjih petih letih dosegla še druge pomembne spremembe. Sprejetje novega Zakona o Radioteleviziji Slovenija v Državnem zboru leta 2010 je v številnih pogledih predstavljalo pomemben korak k varstvu narodnih manjšin. Zato Svetovalni odbor močno obžaluje, da je bil zakon zavržen na referendumu dne 12. decembra 2010.

12. Vrsta odločb Ustavnega sodišča Republike Slovenije o številnih zadevah, ki mu jih je predložil Urad varuha človekovih pravic, je tudi prinesla spremembe v zakonodaji o pravicah narodnih manjšin, predvsem v zvezi z Romi. Ustavno sodišče razlaga, da je uporaba koncepta »avtohtonih« Romov omejena na področje sodelovanja v javnih zadevah na lokalni ravni. Uvedlo je tudi nova pravila za volitve romskih svetnikov na lokalni ravni, po katerih lahko država nadomesti odločbe, ki jih morajo sprejeti lokalni organi oblasti, v primeru, če slednji ne upoštevajo svojih obveznosti na tem področju.

13. Na splošno je zakonodajni okvir za varstvo pravic narodnih manjšin dobro razvit (v zvezi z romsko skupnostjo pa se še dodatno razvija), vendar je pomembno zagotoviti njegovo učinkovito izvajanje na vseh ravneh, vključno z lokalnimi organi oblasti.

14. Na področju protidiskriminacijske zakonodaje je bil Zakon o uresničevanju nacela enakega obravnavanja iz leta 2004 dopolnjen leta 2007, vendar so potrebne še nadaljnje izboljšave za zagotovitev učinkovitega varstva pred diskriminacijo in predvsem dostopa do učinkovitih pravnih sredstev. Pristojnosti zagovornika nacela enakosti, ki jih določa Zakon o uresničevanju enakega obravnavanja, se zdijo posebno neucinkovite pri varstvu žrtev diskriminacije in na splošno pri preprečevanju in spremljanju diskriminacije v družbi. Ta institucija ni neodvisna, primanjkuje ji finančnih in človeških virov in njene pristojnosti so zelo omejene. Nujno je nemudoma odpraviti te pomembne pomanjkljivosti. Nasprotno pa ima Urad varuha človekovih pravic še naprej pomembno vlogo v boju proti diskriminaciji na podlagi etnicne pripadnosti in spodbujanju pravic narodnih manjšin.

Boj proti nestrpnosti in sovražnemu govoru

15. Še vedno poročajo o izražanju sovražnosti in rasizma glede Romov, predvsem na Dolenjskem. Svetovalni odbor predvsem obžaluje primere skupinskih protestov lokalnega prebivalstva, ki so v nekaterih primerih privedli do prisilnih izselitev Romov. Zaskrbljujoče je tudi, da ostajajo negativni stereotipi do pripadnikov »novih narodnih skupnosti«² ter se širijo v medijih in na političnem prizorišču, navkljub nedavnim posebnim ukrepom organov oblasti za spodbujanje vključevanja teh oseb v slovensko družbo.³ Tudi predstavniki italijanske narodne skupnosti in nemško govorece skupnosti poročajo o določeni stopnji predsodkov zoper njih.

16. Predstavniki madžarske narodne skupnosti, ki živijo v Prekmurju, navajajo, da v regiji prevladuje vzdušje strpnosti in medsebojnega razumevanja. Nasprotno pa predstavniki

² Izraz »nove narodne skupnosti« se v tem mnenju uporablja za pripadnike albanske, bošnjaške, crnogorske, hrvaške, makedonske in srbske (v abecednem vrstnem redu) narodnosti nekdanje SFRJ; v prejšnjih mnenjih je Svetovalni odbor uporabljal izraz »Neslovenci iz drugih delov nekdanje Jugoslavije«. Izraz se uporablja v skladu z Deklaracijo Republike Slovenije o položaju narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, Uradni list Republike Slovenije, št. 7/2001 (4. februar 2011).

³ Zlasti sprejete Deklaracije Republike Slovenije o položaju narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji 1. februarja 2011 v Državnem zboru, glej opombo št. 2, in vključujoc pristop v novem Zakonu o Radioteleviziji Slovenija leta 2010 (zakon EPA 1067-V).

italijanske narodne skupnosti na obalnem območju obžalujejo, da pripadniki vecinskega prebivalstva na »narodnostno mešanem« območju na splošno ne uporabljajo italijanskega jezika.

17. V nekaterih medijih je vedno več sovražnega govora, zlasti na spletu, družba pa je še vedno slabo ozaveščena o dejstvu, da je sovražni govor kaznivo dejanje. Organi kazenskega pregona včasih neradi obravnavajo sovražni govor kot kaznivo dejanje. Potrebna so dodatna sredstva za boj proti sovražnemu govoru in njegovo sankcioniranje, pri tem pa se mora v celoti spoštovati uredniško svobodo in svobodo govora. V tem kontekstu je spodbudno, da so največji mediji pred kratkim podpisali dogovor o skupnem boju proti sovražnemu govoru.

18. V šolah in osrednjih medijih primanjkuje informacij o narodnih manjšinah in njihovem prispevku k slovenski družbi ter o drugih skupinah, ki živijo v Sloveniji.

Podpora manjšinskim kulturam in jezikom

19. Slovenija se še naprej zavzema za ohranjanje in spodbujanje kultur in jezikov madžarske in italijanske narodne skupnosti, vključno z mediji v madžarskem in italijanskem jeziku. Vendar pa je v prihodnjih letih predvideno zmanjševanje proračuna. Nujno je zagotoviti, da to zmanjševanje ne bo prekomerno negativno vplivalo na dejavnosti pripadnikov narodnih manjšin. Nadaljnje podpore je deležno tudi spodbujanje romske kulture. Vendar pa je potrebna osnovnejša in rednejša podpora ter več posvetovanj s predstavniki narodnih manjšin pri dodeljevanju sredstev.

20. Sredstva, dodeljena za kulturne dejavnosti drugih manjšinskih skupin, ki niso uradno priznane kot narodne skupnosti (nemško govoreca skupnost, pripadniki »novih narodnih skupnosti«), naj bi še vedno bila nezadostna in neustrezna za njihove potrebe. Podpora »maticnih držav« prek mednarodnih sporazumov o sodelovanju ne more nadomestiti pomoči, ki jo zagotavljajo slovenski organi oblasti.

Izobraževanje v manjšinskih jezikih

21. Pripadniki madžarske in italijanske narodne skupnosti imajo še naprej dostop do ustreznih možnosti za izobraževanje v svojih manjšinskih jezikih prek sistema dvojezičnega izobraževanja (slovenski in madžarski jezik), ki je na voljo v Prekmurju, in izobraževalnih ustanov z italijanskim učnim jezikom na obalnem »narodnostno mešanem območju«. Vendar pa ostajajo pomanjkljivosti na področju usposabljanja učiteljev za izobraževanje manjšin, kar posebej vpliva na poučevanje strokovnih predmetov.

22. Priložnosti za učenje romskega jezika in v romskem jeziku ostajajo zelo redke. Pricakovati je, da bo izvajanje programov za izboljšanje dostopa do izobraževanja za romske učenke prineslo več priložnosti za učenje tega jezika in v tem jeziku.

Vključenost narodnih manjšin v javno življenje

23. Predstavniki romske skupnosti še vedno niso dovolj vključeni v javno življenje, kljub temu da so v dvajsetih občinah izvoljeni romski svetniki in da je bil leta 2007 ustanovljen Svet romske skupnosti Republike Slovenije na državni ravni. Pomembno je zagotoviti, da so vse romske skupnosti, ki živijo v Sloveniji, ustrezno vključene v odločanje o vprašanjih, ki jih zadevajo, vključno z Romi, ki živijo izven dvajsetih občin, v katerih lahko volijo svoje lokalne svetnike. Poleg tega trenutna sestava Sveta romske skupnosti Republike Slovenije ne odraža

zadostno raznolikosti pogledov znotraj romske skupnosti. Svet zato ne more imeti bistvenega vpliva na procese odločanja. Prizadevati bi si morali za usposabljanje predstavnikov romske skupnosti v lokalnih svetih, da bi lahko uspešno opravljali svoje naloge. Romska skupnost bi morala biti zastopana tudi v programskem svetu RTV Slovenija.

24. Sodelovanje madžarske in italijanske narodne skupnosti na lokalni ravni zagotavljajo specifični dogovori in naj bi bilo v večini primerov uspešno. Vendar pa se zdi, da predstavniki italijanske narodne skupnosti niso bili zadostno udeleženi v postopku odločanja o ustanovitvi občine Ankarán in da njihovo mnenje zato ni bilo ustrezno upoštevano. Vpliv sodelovanja predstavnikov teh narodnih skupnosti na državni ravni bi se lahko v veliki meri izboljšal s pomočjo posvetovanj v pravem trenutku, predvsem pri zakonodajnih postopkih.

II. UGOTOVITVE PO POSAMEZNIH CLENIH

3. člen okvirne konvencije

Obseg, v katerem se uporablja okvirna konvencija

Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

25. V prejšnjih dveh krogih spremljanja so bili organi oblasti pozvani, naj razmislijo o svojem stališču glede razlikovanja med »avtohtonimi« in »neavtohtonimi« manjšinami, da bi se izognili neupravičenemu izključenju iz obsega, v katerem se uporablja okvirna konvencija, in različni obravnavi.

26. Organi oblasti so bili tudi povabljeni k obravnavi možnosti, da bi bile v obseg, v katerem se uporablja okvirna konvencija, vključene tudi druge osebe, ne pa samo tiste, ki jih je Slovenija navedla v izjavi ob ratifikaciji okvirne konvencije.

Trenutno stanje

27. V skladu z izjavo slovenskih organov oblasti ob ratifikaciji okvirne konvencije so s tem instrumentom pokriti samo pripadniki avtohtone madžarske in italijanske manjšine, kakor tudi pripadniki romske skupnosti. Osebe iz teh treh skupin so tudi deležne posebnega varstva v skladu s slovensko ustavo.⁴ Svetovalni odbor obžaluje, da se pristop k temu ni izboljšal od prejšnjega kroga spremljanja.

28. Svetovalni odbor odobrava, da razlikovanje med »avtohtonimi« in »neavtohtonimi« Romi ne igra več vloge pri oblikovanju politik in programih ali projektih za Rome. Vseeno pa Svetovalni odbor obžaluje, da ima razlikovanje še vedno vpliv na področju sodelovanja Romov javnem življenju na lokalni ravni, saj so samo skupnosti »avtohtonih« Romov upravičene, da lahko izvolijo svojega predstavnika v 20 določenih občinah.⁵ Poleg tega Svetovalni odbor opazuje, da to razliko omenjajo različne interesne skupine. Odbor meni, da bi si morali organi oblasti čim bolj prizadevati, da zaradi tega v praksi ne bi prihajalo do različnega ali diskriminatornega obravnavanja. Še posebej je pomembno vsem romskim skupnostim zagotoviti možnost sodelovanja v javnem življenju na lokalni ravni in njihovo učinkovito vključitev v dialog z organi oblasti na vseh ravneh (glej tudi pripombe glede 15. člena spodaj).

29. Svetovalni odbor je bil obveščen, da pripadniki drugih skupin, zlasti »novih narodnih skupnosti« in nemško govorece skupnosti, še naprej zahtevajo, da bi bili v slovenski ustavi priznani kot narodne manjšine, pa tudi varovani z okvirno konvencijo. Obžalujejo odsotnost pravne podlage, po kateri bi bili zaščiteni na enaki ravni kot priznani narodni manjšini in bi jim omogočala zadostno podporo za ohranjanje in razvoj njihovih kultur in jezikov.

30. V tem okviru Svetovalni odbor z zadovoljstvom ugotavlja, da je bi dialog med »novimi narodnimi skupnostmi« in organi oblasti vzpostavljen v letu 2007. Poleg tega pozdravlja nedavno podane pobude za izboljšanje vključenja teh oseb v slovensko družbo⁶ (glej tudi

⁴ Glej 64. in 65. člen ustave.

⁵ Glej odločitev Ustavnega sodišča U-I 176/08-10, Uradni list RS št. 84/2010 (27. oktober 2010) ter 5. in 6. odstavek 39. člena Zakona o lokalni samoupravi, spremenjenega v 2009, Uradni list RS, št. 79/2009 (9. oktober 2009). 5. odstavek 39. člena se glasi: »Na območjih, kjer živi avtohtono naseljena romska skupnost, imajo Romi v občinskem svetu najmanj enega predstavnika.«

⁶ Glej opombo št. 3.

pripombe k 6. clenu spodaj). Upa, da so ti nadaljnji koraki na strani organov oblasti znak povečane pripravljenosti za promocijo enakopravne obravnave oseb, ki pripadajo tem skupinam, in za boj proti predsodkom do njih (glej tudi pripombe glede 6. clena spodaj).

31. Osebe, ki pripadajo nemško govoreci skupnosti, so Svetovalni odbor obvestile, da zaradi nepriznavanja statusa narodne manjšine nimajo dovolj podpore za ohranjanje svojega jezika in kulture. Po njihovem mnenju zgolj obstoj sporazuma o sodelovanju z Avstrijo na tem področju ne omogoča zadostnega pokrivanja njihovih potreb in samo pravno priznanje statusa »avtohtone« narodne manjšine bi jim omogocilo enakopravno obravnavo z drugimi skupnostmi ter za trajnostno ohranjanje njihove kulture in jezika .

Priporocila

32. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, da potrdijo svoj vse bolj vključujoč pristop glede zaščite pripadnikov romske manjšine in v praksi zagotovijo, da bodo pripadniki vseh romskih skupin dejansko deležni pravic, varovanih z okvirno konvencijo. Še posebej morajo zagotoviti, da razlikovanje med »avtohtonimi« in »neavtohtonimi« Romi v praksi ne bo več povzročalo različnega obravnavanja. Poseben poudarek mora biti na učinkovitem sodelovanju vseh Romov v javnem življenju, vključno z lokalno ravni.

33. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj nadaljujejo dialog s predstavniki »novih narodnih skupnosti« in nemško govorece skupnosti glede pripadajočega varstva. Organe oblasti tudi poziva, naj zagotovijo, da v praksi ne bo prihajalo do nikakršne diskriminacije, ker niso priznani kot narodna manjšina, in da jim bodo za ohranjanje njihovih jezikov in kulture dodeljena zadostna sredstva.

34. Svetovalni odbor organe oblasti poziva, da ponovno premislijo svoj pogled na obseg, v katerem se uporablja okvirna konvencija. Kjer je umestno, bi morali organi oblasti razmisliti, kaj bi lahko osebe iz drugih skupin pridobile na podlagi varstva iz te konvencije, ter vključiti obravnavo po posameznih členih ob tesnem sodelovanju s predstavniki teh skupin.

Zbiranje podatkov o etnicni pripadnosti

Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

35. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor spodbujal organe oblasti naj temeljiteje razmislijo o rezultatih popisa prebivalstva iz leta 2002, ki kaže znatno zmanjšanje števila Madžarov in Italijanov, in dodatno preucijo možne razloge za ta pojav.

Trenutno stanje

36. Svetovalni odbor glede na izjave predstavnikov madžarske in italijanske manjšine sklepa, da je eden od možnih razlogov, ki bi pojasnil zmanjšanje števila predstavnikov obeh manjšin, da je popis omogočal izrekanje o zgolj eni etnicni pripadnosti (glej tudi pripombe k 5. clenu spodaj). Svetovalni odbor nasploh meni, da bi popisi prebivalstva morali vključevati možnost za izrekanje o več etnicnih in jezikovnih pripadnostih, da bi dobili bolj zanesljivo sliko položaja pripadnikov narodnih manjšin.⁷ Pri tem je bil obveščen, da bo popis prebivalstva v letu 2011 registrski in podatki o etnicnem izvoru ne bodo zbrani. Obžaluje, da zaradi odločitve za

⁷ Glej Priporocila Evropske konference statistikov za popis prebivalstva in gospodinjstev 2010, pripravljena v sodelovanju s Statističnim uradom Evropske unije (EUROSTAT) in Gospodarske komisije Združenih narodov za Evropo, 426. odstavek: »anketirancem mora biti omogočeno, da se opredelijo za več kot eno etnicno pripadnost ali kombinacijo etnicnih pripadnosti, ce tako želijo«, 431. odstavek: »Vprašanja se bodo v splošnem nanašala na en jezik. Vec jezikov bi lahko bilo potrebnih za materni jezik in glavne jezike manjšinskih skupin.«

registrski popis ne bo podatkov o položaju pripadnikov narodnih manjšin. Posledicno pričakuje, da bodo organi oblasti še naprej zbirali podatke o položaju pripadnikov narodnih manjšin, loceno glede na starost, spol in geografski izvor, da bodo lahko izoblikovali politike, ki bodo ustrezale njihovim potrebam.

Priporocilo

37. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, da premislijo o nacinih za zbiranje podatkov o položaju narodnih manjšin poleg popisov prebivalstva ob polnem upoštevanju mednarodnih standardov na področju varstva osebnih podatkov.⁸ Zbiranje podatkov o položaju manjšin bi moralo vključevati možnost za izrekanje o vec kot eni jezikovni ali etnicni pripadnosti.

4. clen okvirne konvencije

Boj proti diskriminaciji: pravni in institucionalni okvir

Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

38. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor poudaril potrebo po spremljanju in ozaveščanju o diskriminaciji v družbi. Prav tako je spodbujal organe oblasti, da zagotovijo nemoteno delovanje institucij, ustanovljenih z Zakonom o uresnicevanju nacela enakega obravnavanja iz leta 2004. Poleg tega je pozval organe oblasti k popolni podpori delu varuha clovekovih pravic.

Trenutno stanje

39. Svetovalni odbor ugotavlja, da je bil zakon o uresnicevanju nacela enakega obravnavanja iz leta 2004 dopolnjen leta 2007. Glede na dostopne podatke Svetovalni odbor vseeno ugotavlja, da so potrebne dodatne izboljšave za zagotovitev celostnega in učinkovitega varstva pred diskriminacijo. Obveščen je tudi, da obstojeca pravna sredstva v primerih diskriminacije niso dovolj učinkovita. V tem oziru Svetovalni odbor obžaluje pomanjkanje učinkovitosti instituta zagovornice oziroma zagovornika nacela enakih možnosti, ustanovljenega z zakonom o uresnicevanju nacela enakega obravnavanja. Videti je, da institutu manjka neodvisnosti, finančnih in cloveških virov ter da zaradi prevec omejenih pristojnosti ne more delovati kot učinkovito pravno sredstvo za morebitne žrtve diskriminacije.

40. Svetovalni odbor tudi ugotavlja pomanjkanje rednega nadzora nad diskriminacijo in dejavnosti za ozaveščanje družbe o teh problemih, tudi znotraj sodstva in policije. Prav pomanjkanje ozaveščenosti prebivalstva o obstojeci zakonodaji s tega področja in o razpoložljivih pravnih sredstvih bi lahko pojasnilo, da poročajo o majhnem številu pritožb glede diskriminacije na podlagi etnicnega izvora. Vsekakor pa Svetovalni odbor razume, da zagovornica oziroma zagovornik nacela enakih možnosti, ki bi naceloma lahko zagotavljal redni nadzor nad diskriminacijo in izvajal dejavnosti za ozaveščanje, tega z enim samim zaposlenim žal ne more.

41. Pri tem Svetovalni odbor odobrava, da so organi oblasti pred nedavnim ustanovili delovno skupino za odpravo teh pomanjkljivosti s pripravo splošne strategije za boj proti diskriminaciji in za izboljšave pri uveljavljanju obstojecih pravnih sredstev. Pricakuje, da bo ta strategija bistveno izboljšala učinkovitost mehanizmov za boj proti diskriminaciji.

⁸ Glej, na primer, Konvencijo o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (ETS št. 108) in priporočilo ministrskega komiteja št. Rec(97)18 o varstvu osebnih podatkov, zbranih in obdelanih za statisticne namene. Glej tudi priporočilo št. CM/Rec(2010)13 Odbora ministrov o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov v kontekstu profiliranja, ki jo je Odbor ministrov sprejel 23. novembra 2010.

42. Svetovalni odbor je zadovoljen z nenehnim in plodnim vkljucevanjem Urada varuha clovekovih pravic pri vprašanjih glede narodnih manjšin. Urad redno izdaja priporocila kako izboljšati varstvo pravic pripadnikov narodnih manjšin in tudi nepriznanih skupin. Prav tako je znatno prispeval k razvoju obstojece zakonodaje o manjšinah v smeri vecje jasnosti in bolj celostne interpretacije. Kolikor je Svetovalnemu odboru znano, ta ustanova prejme le malo peticij, povezanih z diskriminacijo na podlagi etnicnega izvora, kar bi bilo mogoce deloma razložiti s pomanjkanjem sredstev, s katerimi bi Urad varuha clovekovih pravic dosegel najbolj ranljive manjšinske skupnosti, kot so na primer Romi.

Priporocila

43. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, da prioritetno izvedejo vse ustrezne ukrepe, ki bodo zagotovili, da bodo ucinkovita pravna sredstva na voljo morebitnim žrtvam diskriminacije. Hkrati jih poziva, da v družbi okrepijo dejavnosti za ozaveščanje glede vprašanj, povezanih z diskriminacijo, vključno s sodstvom in organi pregona.

44. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj Uradu varuha clovekovih pravic zagotovijo vso potrebno podporo, ki jo potrebuje za ucinkovito izvajanje svojega poslanstva, vključno s potrebnimi financnimi in cloveškimi viri.

Položaj Romov na področju nastanitve

Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

45. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor pozval organe oblasti, naj povecajo število pobud in programov za izboljšanje položaja Romov na področju nastanitve, zaposlovanja in izobraževanja ob popolnem vkljucevanju romskih predstavnikov.

Trenutno stanje

46. Svetovalni odbor je zadovoljen, ker so organi oblasti v preteklih letih veliko naredili za izboljšanje položaja Romov na različnih področjih življenja, vključno z nastanitvami, zaposlovanjem in izobraževanjem (glej tudi opombe pod 12. in 15. clenom spodaj). Zlasti sprejeti Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji iz leta 2007 bolj jasno definira posebne pravice romske skupnosti in jasno doloca odgovornost za uresnicevanje teh pravic na različnih ravneh oblasti. Slovenija je tudi dejavno vključena v proces Desetletje vkljucevanja Romov. Organi oblasti so pripravili tudi druge celovite programe, na primer Nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2010–2015 (glej tudi pripombe pod 15. clenom spodaj).

47. Svetovalni odbor se ob vsem tem zaveda, da se kljub napredku, doseženemu v zadnjih letih, mnogi Romi še vedno vsakodnevno soocajo z diskriminacijo, še posebej na področju nastanitve, kjer imajo lokalni organi oblasti ključno vlogo. Po eni strani je zaskrbljen zaradi porocil, ki kažejo, da imajo Romi omejen dostop do socialnih stanovanj zaradi splošnega pomanjkanja socialnih stanovanj, a tudi zaradi tega, ker se nekatere občine s številčno romsko populacijo ne prijavljajo na javne razpise za javna stanovanja. Po drugi strani so pogosto diskriminirani tudi na zasebnem stanovanjskem trgu. Porocajo, da je bil v nekaterih občinah Romom onemogocen nakup hiš zunaj romskih naselij, kar prispeva h geografski segregaciji. Svetovalni odbor je bil obveščen tudi o primerih, ko naj bi občinski organi oblasti uvedli prednostne kriterije za pridobitev socialnih stanovanj, ki neposredno diskriminirajo Rome (na primer dosežena višja izobrazba). Poleg tega različni viri omenjajo, da je v določenih vaseh lastninjenje zemljišč privedlo do prisilnih izselitev Romov, pri cemer ni bilo poskrbljeno za alternativne nastanitvene možnosti. Na koncu Svetovalni odbor z veliko zaskrbljenostjo opaža, da se položaj med regijami sicer zelo razlikuje, a določeno število romskih naselij, še zlasti na

Dolenjskem, še vedno nima niti tekoče vode niti elektrike, njihovi prebivalci pa še naprej živijo v izoliranih naseljih v podstandardnih pogojih.⁹

48. Ob vsem tem Svetovalni odbor z veseljem ugotavlja, da so se organi oblasti zavedeli teh problemov in začeli izvajati ukrepe za njihovo odpravo. Leta 2006 je bila ustanovljena strokovna skupina za reševanje prostorske problematike romskih naselij, da bi pripravila podlago za legalizacijo romskih naselij. Svetovalni odbor je seznanjen s tem, da namerava vlada zagotoviti, da bodo ustrezni lokalni organi oblasti pripravili akte za prostorsko načrtovanje,¹⁰ ki bodo uredili legalizacijo romskih naselij. Svetovalnemu odboru se zdi posebej pomembno, da bi vlada pri lokalnih organih oblasti zagotovila učinkovito izpolnjevanje obveznosti na tem področju in z ozirom na varstvo narodnih manjšin nasploh. Pri tem izraža zadovoljstvo nad organiziranjem javnih razpisov v letih 2007 in 2008, ki so občinam omogočili izboljšanje komunalne infrastrukture v romskih naseljih, ter z zadovoljstvom opaža, da so nekatere občine, na primer Lendava in Novo mesto, že izvedle legalizacijo nekaterih romskih naselij in izboljšale njihovo infrastrukturo.

Priporocila

49. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj nadaljujejo z odločnimi ukrepi za izboljšanje nastanitvenih pogojev za Rome. Ključna sta tudi odločno zavračanje in boj proti kakršni koli obliki diskriminacije Romov na tem področju.

50. Poleg tega bi morali organi oblasti na državni in lokalni ravni zagotoviti učinkovito udejanjanje politik in programov za izboljšanje nastanitvenih pogojev za Rome tudi z ozaveščanjem o pravicah manjšin.

⁹ Glej tudi: »Vzporedna življenja: Romom v Sloveniji nista zagotovljeni pravici do ustreznega bivališča in vode«, Amnesty International, marec 2011.

¹⁰ V skladu z Zakonom o prostorskem načrtovanju iz leta 2007.

5. člen okvirne konvencije

Pravni in institucionalni okvir za podporo manjšinski kulturi

Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

51. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor organe oblasti pozval k bolj odločnemu prizadevanju za učinkovitejše uveljavljanje manjšinskih politik in k intenziviranju ukrepov za podporo dejavnostim, namenjenim razvoju romske kulture.

Trenutno stanje

52. Svetovalni odbor z veseljem ugotavlja, da Zakon o varstvu kulturne dediščine, sprejet leta 2008, izpostavlja, da manjšinske kulture predstavljajo sestavni del slovenske kulturne dediščine. Veseli ga tudi, da ministrstvo za kulturo še naprej podpira kulturne dejavnosti raznih manjšinskih skupin, vključno s tistimi, ki niso priznane v ustavi. Poleg tega Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji vzpostavlja bolj jasno pravno podlago za ohranjanje in spodbujanje romske kulture, pri čemer navaja tudi odgovornosti raznih interesnih skupin.

53. Koraki v smeri večje prepoznavnosti manjšinskih kultur so še toliko bolj dobrodošli, saj so predstavniki madžarske in italijanske manjšine ponovno poudarili, da število članov njihovih skupnosti zaskrbljuje upada zaradi možnosti izseljevanja v tujino, a tudi zaradi postopne asimilacije z večinskim prebivalstvom. Svetovalni odbor se zaveda, da se organi oblasti ne strinjajo s tem pogledom, vseeno pa meni da ima utrjevanje in spodbujanje manjšinskih kultur lahko samo pozitiven učinek na njihovo ohranjanje in na pripravljenost pripadnikov manjšin, da se kot taki tudi opredelijo.

54. Vecina sogovornikov Svetovalnega odbora je poudarila, da obstajajo vrzeli pri uveljavljanju zelo razvejanega pravnega okvira za varstvo in spodbujanje manjšinskih kultur in da se je potrebno še naprej truditi za to, tako na osrednji kot na lokalnih ravneh (glej tudi pripombe pri 10. in 14. členu spodaj).

Priporocilo

55. Svetovalni odbor poziva organe oblasti k iskanju učinkovitih načinov za izboljšanje uveljavljanja obstoječega pravnega okvira za varstvo manjšinskih kultur, in sicer ob skrbnem posvetovanju s predstavniki narodnih manjšin. Poleg tega jih poziva, naj še naprej podpirajo in spodbujajo manjšinske kulture ter da poudarjajo njihovo vrednost in mesto v slovenski družbi.

Financiranje manjšinske kulture

Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

56. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor pozval organe oblasti, naj zagotovijo, da bodo razpoložljiva sredstva, namenjena dejavnostim za podporo kulturi madžarske, italijanske in romske manjšine, ustrezala potrebam teh skupin in bodo zlahka dostopna.

Trenutno stanje

57. Svetovalni odbor z veseljem ugotavlja, da so organi oblasti ves čas zagotavljali izdatno podporo za ohranjanje manjšinskih kulturnih ustanov ter za izvajanje njihovih dejavnosti in projektov. Še posebej ga veseli povečanje sredstev za kulturni dom v Lendavi kot tudi ustanovitev Promocijskega, kulturnega, izobraževalnega in razvojnega italijanskega središča *Carlo Combi* leta 2007. Obveščen pa je, da so bila finančna sredstva, namenjena madžarski in italijanski manjšini, v zadnjih letih sicer stalna, vendar so za leti 2011 in 2012 predvidena zmanjšanja (po podatkih, dostopnih Svetovalnemu odboru, do 10 %). Čeprav se Svetovalni odbor zaveda, da trenutna gospodarska kriza lahko povzroci pomanjkanje proračunskih sredstev, organe oblasti poziva, naj zagotovijo, da zmanjšanje ne bo nesorazmerno prizadelo manjšin.

58. Svetovalni odbor ob podatkih ministrstva za kulturo z zadovoljstvom ugotavlja, da se bo financiranje romskih projektov leta 2011 povečalo za 14 %. Seznanjen je tudi, da naj bi ustanovitev novih romskih posvetovalnih teles, na primer romskega sveta, prispevala k boljšemu vkljucevanju romskih predstavnikov pri odlocanju o razdelitvi podpore (glej tudi pripombe k 15. clenu spodaj). Pri tem pa so predstavniki romskega sveta opozorili, da sicer cenijo dodatne možnosti za dejavno sodelovanje pri odlocanju, vendar menijo, da jim je bila naložena dodatna odgovornost za podporo projektom v romski skupnosti, ne da bi prejeli zadostna sredstva, s katerimi bi lahko zadostili potrebam romskih organizacij.

59. Nasploh je mnogo sogovornikov Svetovalnega odbora obžalovalo, da je vecina sredstev za projekte, namenjene podpori manjšinskih kultur, dodeljenih na osnovi projektov, brez perspektive za dolgorocno in stalno podporo. Poleg tega so predstavniki narodnih manjšin omenili, da se obcasno v postopku odlocanja z njimi ne posvetujejo dovolj dejavno, ko gre za podporo manjšinskim kulturnim projektom.

Priporocila

60. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj zagotovijo, da proračunski rezi ne bodo imeli nesorazmernega vpliva na podporo, namenjeno manjšinskim kulturam. Posebna pozornost mora biti posvecena zagotavljanju trajnosti pri dejavnostih za ohranjanje in spodbujanje manjšinskih kultur.

61. Poziva jih tudi, naj si še naprej prizadevajo za zagotovitev učinkovitega in pravočasnega sodelovanja predstavnikov narodnih manjšin pri odlocanju o projektih, namenjenih podpori manjšinskim kulturam, da bi cim bolje zadostili njihovim potrebam.

6. clen okvirne konvencije**Pravni status oseb, izbrisanih iz seznama stalnega prebivalstva***Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja*

62. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor pozval organe oblasti, da morajo nujno najti rešitve za težave, s katerimi se soocajo osebe, ki so jih takrat poimenovali »Neslovenci iz nekdanjih jugoslovanskih republik«, pa tudi mnogo Romov, ki so bili leta 1992 »izbrisani« iz registra stalnega prebivalstva (t. i. »izbrisani«).¹¹ Poleg tega jih spodbuja k razvijanju strategije za pomoc tem osebam pri premagovanju težav, ki izvirajo iz tega položaja, in jim olajšati vkljucevanje v slovensko družbo.

¹¹ Glej zlasti 55. do 61. odstavek drugega mnenja Svetovalnega odbora o izvajanju okvirne konvencije v Sloveniji ter 31. in 32. odstavek prvega mnenja o Sloveniji.

Trenutno stanje

63. Svetovalni odbor pozdravlja sprejetje Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji 8. marca 2010. Novi zakon retroaktivno podeljuje status stalnega prebivališča »izbrisanim« iz registra stalnega prebivalstva v februarju leta 1992 in tako zagotavlja skladnost z odločitvijo Ustavnega sodišča Republike Slovenije iz leta 2003.¹² Svetovalni odbor z velikim zadovoljstvom ugotavlja, da se s tem zakonom koncujejo dolgotrajne kršitve pravic številnim osebam, ki so bile leta 1992 »izbrisane« iz registrov.¹³ Zakon naj bi tudi znatno prispeval k izboljšanju družbenega ozračja glede teh oseb.

64. Kljub temu pa je bil Svetovalni odbor obveščen, da bodo na težave še vedno lahko naletele osebe, ki so zaradi posledic »izbrisa« zapustile Slovenijo in trenutno bivajo v tujini. Po eni strani bodo morale dokazati, da so bile izgnane ali da so morale zapustiti državo, ker so bile »izbrisane« iz registra stalnega prebivalstva, kar bi v mnogih primerih lahko bilo zapleteno in bi imelo za posledico diskriminatorno obravnavo. Po drugi strani naj bi trenutna ubeseditev zakona vnašala dvom, ali lahko tisti, ki so v tujini bivali več kot 10 let, po novem zakonu zahtevajo priznanje stalnega prebivališča.

65. Svetovalni odbor pričakuje takšno tolmacenje zakona, da bo čim več osebam, ki trenutno bivajo v tujini, omogočena retroaktivna povrnitev pravice do stalnega prebivališča. Pomembno je tudi, da organi oblasti naredijo kar največ, da bodo, kolikor bo le mogoče, razširile informacije o postopkih za ureditev pravnega statusa po novem zakonu in se izogibale nepotrebni administrativni oviri. Svetovalnemu odboru se zdi bistveno, da bodo imele osebe ali družine, ki so bile vrsto let v zelo težkem položaju zaradi posledic »izbrisa«, čim prej urejen pravni status in da se bodo lahko dejavno vključile v slovensko družbo.

Priporočilo

66. Svetovalni odbor spodbuja organe oblasti, naj si prizadevajo za celostno interpretacijo novega Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, posebej na retroaktivno dodelitev dostopa do stalnega prebivališča čim večjemu številu »izbrisanih« v letu 1992, ki trenutno živijo v tujini. Sprejeti bi morale tudi dodatne ukrepe, da bi jim pomagali pri vključevanju v slovensko družbo.

Boj proti nestrpnosti in sovražnemu govoru

Priporočila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

67. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor pozval organe oblasti, naj si dodatno prizadevajo za boj proti pojavom nestrpnosti in rasizma, ki prizadevajo predvsem Rome, nemško govorece in Neslovence iz nekdanje Jugoslavije.

68. Svetovalni odbor je tudi izjavil, da bi bilo treba medije spodbujati, naj namenijo več pozornosti kulturni in narodnostni raznolikosti ter se vzdržijo razširjanja stereotipov in predsodkov proti pripadnikom nekaterih manjšinskih skupin.

Trenutno stanje

¹² Odločitev Ustavnega sodišča 3. aprila 2003, odločitev št. U-I-246/02.

¹³ Glej sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice: Kuric in drugi proti Sloveniji z dne 13. julija. 2010 (pritožba št. 26828/06), trenutno v postopku pred velikim senatom.

69. Svetovalni odbor z veseljem ugotavlja, da so organi oblasti pred nedavnim sprejeli ukrepe za izboljšanje splošnega ozračja strpnosti in medsebojnega razumevanja (glej 30. in 63. odstavek zgoraj o pripadnikih »novih narodnih skupnosti«). Še več, med svojim obiskom je ugotovil, da je prevladujoče vzdušje v Prekmurju, kjer živi znaten del madžarske in romske manjšine, še posebej pozitivno in spodbudno za intenzivne medkulturne izmenjave. Z zadovoljstvom tudi ugotavlja, da organi oblasti redno izvajajo programe, ki družbeno raznolikost predstavljajo kot vrednoto in spodbujajo k večji strpnosti in razumevanju¹⁴ (glej tudi pripombe pod 12. clenom spodaj). Policija je imela posebno usposabljanje za boj proti diskriminaciji in izvajanje policijskega nadzora v multietničnem okolju.¹⁵

70. Vseeno pa z zaskrbljenostjo ugotavlja, da kljub številnim ukrepom v zadnjih letih, ki naj bi izboljšali položaj Romov, še vedno prihaja do izražanja sovražnosti in rasizma, še posebej na Dolenjskem. Svetovalni odbor je še posebej zaskrbljen ob poročanju o množicnih protestih lokalnega prebivalstva, ki so v nekaterih primerih privedli do prisilnih izselitev Romov¹⁶ in do dogodkov, kot je bilo nedavno nasprotovanje lokalnega prebivalstva pogrebu Rominje na pokopališču v Dobruški vasi na Dolenjskem. Obžaluje tudi povečanje števila lokalnih iniciativ glede romskih vprašanjih, ki jih vodijo pripadniki večinske populacije, kar občasno privede do naraščanja napetosti med Romi in večinsko populacijo. Ob tem je bil obveščen, da premajhna pripravljenost lokalnih organov oblasti občasno preprečuje izvedbo programov, namenjenih izboljšanju življenjskih razmer za Rome (glej pripombe pod 4. clenom zgoraj). Občina Grosuplje, kjer so bile težave z izvolitvijo romskega svetnika v skladu z Zakonom o lokalni samoupravi, je primer, ki kaže pomanjkljivo sodelovanje določenih lokalnih organov oblasti pri uresničevanju zakonodaje in programov v korist Romov.

71. Svetovalni odbor je tudi zaskrbljen zaradi vztrajanja negativnih stereotipov v določenih delih družbe glede pripadnikov »novih narodnih skupnosti« ter njihovega širjenja v medijih in na političnem prizorišču (glej 74. odstavek spodaj). Ob tem je Svetovalni odbor zadovoljen z določilom novega Zakona o Radioteleviziji Slovenija, ki javnim zavodom nalaga oddajanje programov o teh (in drugih) skupnostih, kakor tudi s sprejetjem deklaracije,¹⁷ ki priznava potrebo po večji podpori za ohranjanje kulture in jezikov teh oseb, v državnem zboru 1. februarja 2011 (glej tudi pripombe pod 3. clenom). Čeprav je bil Zakon o Radioteleviziji Slovenija na referendumu zavržen, predstavljajo ti pozitivni koraki, narejeni na najvišji politični ravni, znak družbi, da je uveljavljanje in spodbujanje kulture pripadnikov »novih narodnih skupnosti« pomemben in legitimen element socialne kohezije.

72. Pripadniki drugih skupnosti, na primer nemško govorece, so Svetovalnemu odboru poročali, da so prepogosto še vedno podvrženi predsodkom in stereotipom, povezanim z zgodovino druge svetovne vojne, kar občasno še podžigajo mediji. Tudi pripadniki italijanske manjšine omenjajo, da jih občasno še vedno dojemajo kot povezane z italijanskim fašizmom. Ob navedenem je Svetovalni odbor zaskrbljen, ker osrednji mediji posredujejo zelo omejene informacije o narodnih manjšinah, njihovih jezikih in kulturi.

73. Svetovalni odbor je zadovoljen ob informaciji, da se je mesto Ljubljana leta 2008 odločilo in odobrilo gradnjo džamije kljub zagrizenemu nasprotovanju nekaterih političnih akterjev.

¹⁴ Na primer kampanja »Dosta!«, usmerjena v boj proti predsodkom do Romov.

¹⁵ Vključno s tečaji romskega jezika in kulture za izboljšanje sporazumevanja med Romi in policijo.

¹⁶ V enem od teh primerov je bila romska družina po sovražnih prot estih lokalnega prebivalstva leta 2007 prisilno odstranjena iz naselja Ambrus, kar je privedlo dočasne preselitve družine v begunski center. Ista družina je naletela na sovražnost lokalnega prebivalstva tudi v naselju Cesta v Gorice (Ljubljana), kamor naj bi jih bili preselili.

¹⁷ Glej opombo št. 2.

74. Čeprav je sovražni govor kaznivo dejanje (in je bila podlaga za pregon razširjena leta 2007), Svetovalni odbor z zaskrbljenostjo ugotavlja, da določeni politiki še vedno uporabljajo sovražni govor, razširjajo pa ga tudi mediji. Še posebej prizadeva nekatere manjšinske skupine, denimo Rome in pripadnike »novih narodnih skupnosti«. Enako kot v številnih evropskih državah je vedno več sovražnega govora na spletu. Žal je videti splošno pomanjkanje zavedanja o tem, da je sovražni govor dejansko kazniv. Organi kazenskega pregona naj bi občasno neradi obravnavali sovražni govor kot kaznivo dejanje. Pomembno je, da bi bili organi oblasti, pristojni za sodstvo in kazenski pregon, bolj dejavni v boju proti sovražnemu govoru, ne da bi pri tem posegali v uredniško svobodo medijev.¹⁸ Premalo je tudi rednega nadzora nad tem problemom.

75. Nadzorni organi za medije, kot sta Svet za radiodifuzijo in Agencija za pošto in elektronske komunikacije, lahko izdajo opozorila in podajo izjave ob pojavljanju sovražnega govora v medijih. Vseeno pa tudi ob ponavljajocih se kršitvah zakona o RTV ne morejo odvzeti licence za oddajanje. Svetovalni odbor je bil zato zadovoljen, ker je novi zakon o RTV predvidel bolj učinkovito sankcioniranje sovražnega govora, in obžaluje, da je bil zakon na referendumu zavrnjen. Pozdraviti velja tudi novi projekt za boj proti sovražnemu govoru na spletu (»Spletno oko«), ki ga je pripravil Urad varuha človekovih pravic. Poleg tega z veseljem ugotavlja, da so predstavniki glavnih medijev v začetku leta 2011 podpisali izjavo, v kateri izražajo pripravljenost za skupen boj proti sovražnemu govoru, še posebej na spletu.

76. Na koncu so sogovorniki Svetovalnega odbora poudarili, da je v izobraževalnem sistemu premalo poučevanja o vzajemnem razumevanju in spoštovanju raznolikosti – in to kljub prizadevanju v prejšnjih letih, še zlasti v evropskem letu medkulturnega dialoga 2008. Poleg tega po izjavah manjšinskih predstavnikov v šolah ni dovolj podatkov o zgodovini, kulturi in jezikih narodnih manjšin.

Priporocila

77. Svetovalni odbor apelira na slovenske organe oblasti, naj si še naprej prizadevajo v boju proti vsem oblikam nestrpnosti in rasizma, usmerjenih proti pripadnikom manjšin – zlasti Romom –, in drugih skupin, vključno s političnim življenjem in mediji. Javne medije bi bilo potrebno spodbujati k bolj nepristranskemu obveščanju javnosti o zgodovini, kulturi in jezikih narodnih manjšin. Ključno je zagotoviti, da se bodo lokalni organi oblasti ravnali po nacelih okvirne konvencije in uveljavljali pravice manjšin.

78. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj okrepijo prizadevanja za boj proti širjenju sovražnega govora v medijih, vključno s spletom. Bistveno je zagotoviti, da bodo medijski nadzorni organi lahko dejavno opravljali svojo vlogo pri preprečevanju in učinkovitem sankcioniranju sovražnega govora.

79. Sprejeti je treba tudi dodatne ukrepe za razvijanje dodatnega poučevanja o vzajemnem razumevanju in spoštovanju raznolikosti ter v šolah razširjati še več informacij o zgodovini in kulturi narodnih manjšin.

Podpora, dodeljena drugim skupinam

Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

¹⁸ Glej tudi priporočilo odbora ministrov št. R (97) 21 o medijih in spodbujanju kulture strpnosti kot tudi delo Evropske komisije proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) o »boju proti rasizmu ob hkratnem spoštovanju svobodnega pretoka informacij«, glej zbornik seminarja, ki je bil 16. in 17. novembra 2006 (www.coe.int/ecri).

80. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor pozval organe oblasti k boljšemu odzivanju na potrebe Neslovencev iz nekdanje Jugoslavije in pripadnikov nemško govorece skupnosti, ko gre za ohranjanje in spodbujanje njihove identitete, kulture in jezikov.

Trenutno stanje

81. Svetovalni odbor ugotavlja, da je bil v zadnjem času narejen napredek pri upoštevanju potreb pripadnikov »novih narodnih skupnosti« (glej pripombe zgoraj v 63. in 69. odstavku pa tudi pri 3. clenu zgoraj). Še posebej je zadovoljen, da izjava državnega zbora o politiki Republike Slovenije glede novih narodnih skupnosti predvideva ustanovitev posvetovalnega sveta pripadnikov »novih narodnih skupnosti«, ki naj bi organom oblasti pomagal pri ustrežnejšem izpolnjevanju njihovih potreb. Ob tem so ga predstavniki teh skupin obvestili, da je podpora njihovim dejavnostim še vedno nezadostna in da se osebe, katerih »maticne države« s Slovenijo nimajo sklenjenega sporazuma o sodelovanju, soocajo z določenimi težavami pri organizaciji dejavnosti, namenjenih ohranjanju njihovega jezika in kulture. Splošno mnenje Svetovalnega odbora je, da podpora »maticnih držav« prek mednarodnih sporazumov o sodelovanju ne more nadomestiti pomoci, ki jo zagotavljajo slovenski organi oblasti.

82. Zato je Svetovalni odbor zadovoljen, da je ministrstvo za kulturo leta 2009 vzpostavilo program za lokalno vključevanje pripadnikov »novih narodnih skupnosti« in da se je financiranje dejavnosti za spodbujanje njihove kulture in jezikov v letu 2010 povečalo za 11 %. Ugotavlja tudi, da organi oblasti za projekte, namenjene podpori pripadnikom teh skupin, vedno pogosteje uporabljajo sredstva iz Evropskega socialnega sklada. Svetovalni odbor pričakuje, da bo učinkovitejše prepoznavanje potreb pripadnikov teh skupin in vrednotenje njihovega prispevka k družbi privedlo do zmanjšanja predsodkov in izboljšanja njihovega vključevanja v družbo.

83. Glede pripadnikov nemško govorece skupnosti Svetovalni odbor ugotavlja, da po njihovem mnenju podpora, ki jo nudi okvir dvostranskih sporazumov z Avstrijo, ne zadostuje¹⁹ za pokrivanje njihovih potreb ter za razvijanje njihovega jezika in kulture.

¹⁹ Dejavnosti, izvedene v tem kontekstu, vključujejo program za usposabljanje učiteljev nemščine ob meji z Avstrijo.

Priporocila

84. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj si prizadevajo in še naprej razvijajo pobude, namenjene utrjevanju in spodbujanju kulture pripadnikov »novih narodnih skupnosti«.

85. Prav tako poziva organe oblasti k rednemu ocenjevanju potreb pripadnikov »novih narodnih skupnosti« in nemško govorece skupnosti v tesnem sodelovanju s predstavniki teh skupin, da jim bodo lahko nudili ustrezno podporo.

9. člen okvirne konvencije

Mediji v madžarščini in italijanščini

Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

86. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor pričakoval, da bodo potrebe madžarske in italijanske manjšine ustrezno upoštevane v postopku priprave novega zakona o javnih avdiovizualnih storitvah.

Trenutno stanje

87. Svetovalni odbor z zadovoljstvom ugotavlja, da je radijsko in televizijsko oddajanje v italijanščini in madžarščini prek italijanske radijske in televizijske postaje v Kopru (RTV Koper/Capodistria) ter radijskega in televizijskega studia v madžarščini v Lenadavi še naprej deležno znatne državne podpore. Po podatkih, ki so na voljo Svetovalnemu odboru, naj bi v bližnji prihodnosti obseg oddajanja v obeh manjšinskih jezikih na radiu in televiziji ostal enak, ceprav so predstavniki italijanske manjšine zaskrbljeni, da se obseg produkcije zanje zmanjšuje, prav tako kot število zaposlenih na RTV Koper/Capodistria. Svetovalni odbor tudi ugotavlja, da se je RTV Slovenija odločila za zmanjšanje sredstev za oddajanje v madžarščini in italijanščini v letih 2011 in 2012 za približno 10 %. Ponavlja svoj poziv organom oblasti, naj zagotovijo, da proračunske omejitve ne bodo nesorazmerno prizadele dejavnosti narodnih manjšin.

88. Predstavniki narodnih manjšin so izrazili mnenje, da bi potrebovali shemo za dolgoročnejše financiranje manjšinskih medijev. Trenutni sistem dodeljevanja javnih sredstev predvideva vsakoletna pogajanja, kar po njihovem mnenju otežuje bolj trajnostni razvoj njihovih programov.

89. Ob obisku Svetovalnega odbora v Sloveniji zakon o RTV iz leta 2010 še ni bil zavržen na referendumu 12. decembra 2010 (glej pripombe k 3. členu zgoraj). Vseboval je številne spremembe pri organizaciji oddajanja za italijansko in madžarsko manjšino. Medtem ko so predstavniki madžarske manjšine podali pozitivne ocene o novem zakonu, so se predstavniki italijanske manjšine bali omejevanja svojih pravic in možnosti glede oddajanja v italijanščini. Poleg tega so obžalovali pomanjkanje pravočasnega posvetovanja v postopku priprave zakona.

Priporocilo

90. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj še naprej podpirajo radijsko in televizijsko oddajanje v madžarščini in italijanščini na podlagi ocenjenih potreb, kar mora biti izvedeno ob tesnem sodelovanju s predstavniki obravnavanih manjšin. Proračunske omejitve ne bi smele povzročiti nesorazmernega zmanjšanja podpore, dodeljene za oddajanje v madžarščini in italijanščini.

Mediji v romščini

Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

91. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor spodbujal organe oblasti, naj poskrbijo za večjo prisotnost Romov v medijih in povečajo medijsko ozavešcanje o njihovih problemih.

Trenutno stanje

92. Svetovalni odbor je vesel s številnih izboljšav, ki se ticejo prisotnosti Romov v medijih v casu po drugem krogu spremljanja. Po sprejetju zakona o RTV iz 2005 je RTV Slovenija zacela oddajati programe v romščini oziroma o Romih. Poleg tega je RTV Slovenija leta 2006 izvedla usposabljanje mladih pripadnikov romske skupnosti za novinarje. Pozneje je televizija zacela oddajati tudi enourno tedensko oddajo z romsko tematiko, ki je deloma v romskem jeziku in jo vodi romska novinarka, usposobljena v letu 2006. Od leta 2007 tudi javni radio oddaja tedenski romski program.

93. Svetovalni odbor opaža tudi, da je zakon o RTV iz leta 2010 predvideval ustanovitev programskega sveta za romske programe v okviru nadzornega sistema RTV Slovenija v skladu z obstojecim modelom programskih svetov za madžarsko in italijansko manjšino.

94. Svetovalni odbor je zadovoljen tudi z neprekinjeno podporo Radiu Romic in z dodelitvijo frekvence v letu 2008. Radio oddaja dvojezicno (v romščini in slovenščini), kar prispeva k povecanju ozaveščenosti o romski problematiki med vecinskim prebivalstvom. Svetovalni odbor opaža, da še dve zasebni radijski postaji oddajata program v romščini oziroma za Rome in pokrivata tudi Dolenjsko.

95. Svetovalni odbor pa ugotavlja, da bi bilo potrebno še vec Romov usposobiti za novinarje. Poleg tega kaže, da je pokrivanje manjšinskih vprašanj v osrednjih medijih na splošno še vedno zelo omejeno (glej tudi pripombe pod 6. clenom zgoraj).

Priporocilo

96. Svetovalni odbor spodbuja organe oblasti, naj gradijo na dosežkih iz prejšnjih let in tako še izboljšajo sodelovanje Romov v medijih. Še naprej naj spodbujajo medijsko oddajanje v romščini in o romskih vprašanjih, tudi v zasebnih medijih, ter organizirajo dodatno usposabljanje Romov za novinarski poklic. Prav tako naj poiščejo možnosti za zagotovitev ustreznega zastopanja Romov v programskem svetu RTV Slovenija.

10. clen okvirne konvencije**Raba manjšinskih jezikov pri poslovanju z upravnimi organi***Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja*

97. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor pozval organe oblasti, naj rešijo težave pri uveljavljanju pravnega okvira o uporabi madžarskega in italijanskega jezika pri poslovanju z uradnimi organi.

98. Hkrati jih je tudi spodbujal, naj preucijo potrebe Romov na tem podrocju in premislijo, kako bi zadostili njihovim potrebam.

Trenutno stanje

99. Svetovalni odbor z obžalovanjem opaža, da kljub velikemu trudu, vloženemu v dodatno spodbujanje rabe manjšinskih jezikov v uradnih položajih na »etnicno mešanih« območjih po sprejetju drugega mnenja, pri uveljavljanju zakonodaje na tem področju še vedno ostajajo vrzeli. Nekateri predstavniki italijanske manjšine so Svetovalnemu odboru poročali, da se na institucionalni ravni naceo dvojezičnosti premalo uveljavlja. Predstavniki še posebej obžalujejo, da pripadniki vecinskega prebivalstva na »etnicno mešanem« območju, kjer živi italijanska manjšina, italijanščine na splošno ne uporabljajo. Svetovalni odbor je bil vesel, da se v Prekmurju, kjer živi znatno število pripadnikov madžarske manjšine, pripadnikom tam živecih manjšin zdi okolje bolj spodbudno pri rabi manjšinskih jezikov v javnem poslovanju.

100. Pri tem je Svetovalni odbor zadovoljen, da je bila sprejeta dodatna zakonodaja, ki dopolnjuje obstoječi pravni okvir glede jezikovnih pravic pripadnikov narodnih manjšin,²⁰ kakor tudi z obstojem sistema denarnih nadomestil za javne uslužbenke, sodnike in tožilce, ki na »narodnostno mešanih območjih« obvladajo madžarščino ali italijanščino, ceprav naj bi bilo uveljavljanje sistema problematično, ker ni ustreznega mehanizma za preverjanje jezikovnega znanja tistih, ki prejemajo nadomestila. Poleg tega z zadovoljstvom sprejema navedbe manjšinskih predstavnikov, da je vodenje sodnih postopkov v manjšinskem jeziku običajno enako uspešno, kot ce potekajo v slovenščini. Kaže tudi, da uporaba madžarščine ali italijanščine ne predstavlja problema pri lokalnih organih oblasti, poročajo pa o težavah pri naslavljanju državne uprave v manjšinskih jezikih. Vendar pa Svetovalni odbor obžaluje, ker še vedno ni dovolj dvojezičnih javnih uslužbencev in ker upravni dokumenti niso vedno dostopni v madžarščini ali italijanščini.

101. Glede romskega jezika je bil Svetovalni odbor obveščen, da se v stikih z lokalnimi upravnimi organi še vedno skorajda ne uporablja. Z zanimanjem pa opaža, da poteka postopek standardizacije jezika, kar bi lahko prispevalo k bolj razširjeni javni rabi v prihodnosti.

Priporočila

102. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj okrepijo prizadevanja za učinkovito izvajanje zakonodaje, ki ureja rabo manjšinskih jezikov v stikih z upravnimi organi. Potrebna je bolj odločna podpora in večje ozaveščanje splošne javnosti, da bo ustvarjen okvir, ki bo spodbujal pripadnike narodnih manjšin k samozavestni uporabi njihovih jezikov v javnem življenju in v uradnih položajih.

103. Še naprej se je treba truditi za spodbujanje pri rabi romskega jezika v javnem poslovanju, in to v tesnem sodelovanju s predstavniki Romov.

²⁰ Zlasti sprejetje dopolnitev Zakona o državni upravi v novembru 2005, Uredbe o upravnem poslovanju v marcu 2005 in Zakona o pravniškem državnem izpitu (novembra 2007).

12. člen okvirne konvencije

Položaj Romov v izobraževalnem sistemu

Priporočila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

104. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor pozval organe oblasti k bolj učinkovitim ukrepom za boj proti neupravičeni izolaciji romskih šolarjev v izobraževalnem sistemu in k zagotovitvi, da se taka praksa izolacije ne bo ponovila.

105. Hkrati je pozval organe oblasti, naj zaposlujejo več romskih učiteljev, še naprej razvijajo sistem romskih pomočnikov v šolah in si še naprej prizadevajo za spodbujanje romskega jezika in kulture, da bi ostali otroci dobili bolj pozitivno sliko romske manjšine.

Trenutno stanje

106. Svetovalni odbor veselijo navedbe, da so po sprejetju strategije za izobraževanje Romov leta 2004 ter posledicno prepovedi segregacije v šolah prakse ločevanja in izolacije romskih otrok večinoma izginile, celo v primeru OŠ Bršljin v Novem mestu.²¹ Svetovalni odbor je med svojim obiskom z veseljem ugotovil, da je veliko predstavnikov romske manjšine in drugih nevladnih organizacij izrazilo zadovoljstvo nad učinkom strategije za izobraževanje Romov. Z zadovoljstvom tudi ugotavlja, da za boljšo prilagoditev potrebam Romov strategijo redno revidirajo.

107. Vendar pa je bil obveščen, da na področju izobraževanja še vedno ostajajo pomembni problemi, še zlasti na Dolenjskem, vključno z nerednim obiskovanjem pouka in z dejstvom, da večina romskih učencev ne nadaljuje izobraževanja na srednješolski ravni. Kot posledica tega se ohranja visoka stopnja nepismenosti. Poleg tega je bil Svetovalni odbor obveščen, da primanjkuje štipendij za usposabljanje romskih pomočnikov, premalo je prilagojenega usposabljanja za učitelje, ki delajo z romskimi učenci, in nasploh primanjkuje informacij o romski kulturi, jeziku in zgodovini v rednem učnem nacrtu. Pri tem je Svetovalni odbor zadovoljen, da je v pripravi učbenik o romski kulturi in da obstajajo prizadevanja za vključevanje elementov romske kulture v šole z večjim številom romskih učencev. Vseeno pa je potrebno še dodatno ozaveščanje o romski kulturi in jeziku v vseh šolah, vključno s tistimi brez romskih učencev.

108. Za spopadanje s temi problemi so v teku pomembni projekti v sodelovanju z romskimi združenji.²² Svetovalni odbor je zadovoljen, ker se projekti osredotočajo na tri ključna področja, kjer se romski učenci srečujejo s težavami: usposabljanje romskih pomočnikov kot posrednikov med šolami in romskimi skupnostmi/družinami in pa ucnih pomočnikov, ki bodo poskrbeli za učno pomoč romskim učencem v šoli, poleg tega pa še pomožni program, s katerim naj bi izboljšali vpis romskih otrok v sistem predšolske vzgoje. Po podatkih, dostopnih Svetovalnemu odboru, je moc upati, da bodo prakse, ki so bile uvedene kot del omenjenih projektov, postale del slovenskega vzgojno-izobraževalnega sistema s šolskim letom 2014/2015.

²¹ V tej šoli so izvajali ločevanje romskih otrok do šolskega leta 2007/2008.

²² Program za »uspešno vključevanje Romov v izobraževanje« bo potekal do konca leta 2011 in nov triletni projekt »Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti« se je s podporo Evropskega socialnega sklada začel leta 2010.

109. Svetovalni odbor pričakuje, da bo izvajanje teh programov prispevalo k znatnim in trajnim spremembam vzgojno-izobraževalnega položaja romskih učencev in posledično k splošnemu socialno-ekonomskemu položaju Romov v družbi. Vendar pa navedeni projekti ne bodo prinesli otipljivih rezultatov prej kot v nekaj letih; v vmesnem času je zato potrebno zagotoviti, da trenutno šoloobvezni romski učenci ne bodo zaostajali in da bodo sprejeti zacasni ukrepi, ki bodo zagotovili njihovo vključitev v vzgojno-izobraževalni sistem. Poleg tega Svetovalni odbor poudarja, da je ključno učinkovito vključevanje romskih predstavnikov in organizacij v načrtovanje, izvajanje in spremljanje teh projektov ter redno ocenjevanje njihovega učinka, vključno z zbiranjem relevantnih razčlenjenih podatkov (glej tudi pripombe k 4. členu zgoraj).

Priporočila

110. Svetovalni odbor spodbuja organe oblasti, naj nadaljujejo s prizadevanji za premagovanje težav, s katerimi se srečujejo romski učenci v vzgojno-izobraževalnem sistemu, in v zvezi s tem podprejo še druge programe. Ključno je sistematično spremljanje in ocenjevanje teh projektov pa tudi učinkovito vključevanje romskih skupnosti v njihovo načrtovanje, izvajanje in spremljanje.

111. Še več bi bilo treba storiti za širjenje informacij o romski kulturi, jeziku in zgodovini v šolah, da bi učencem iz vecinskega prebivalstva predstavili nepristranske informacije o romski kulturi ter da bi izboljšali sožitje in medsebojno razumevanje. Posebej se je treba potruditi za ozaveščanje učiteljev o romski kulturi in tistim, ki delajo na območjih z večjim številom Romov, omogočiti bolj prilagojeno usposabljanje.

14. člen okvirne konvencije

Pouk v manjšinskih jezikih in učenje teh jezikov

Priporočila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

112. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je bil Svetovalni odbor zadovoljen z možnostmi, ki jih imajo pripadniki madžarske in italijanske manjšine za učenje svojih manjšinskih jezikov in za pouk v teh jezikih. Poudaril pa je pomanjkljivosti glede dostopnosti učnih gradiv ter priznavanja poklicne usposobljenosti, pridobljene v Italiji in na Madžarskem.

113. Svetovalni odbor je obžaloval odsotnost romskega jezika v vzgojno-izobraževalnem sistemu, kar je bilo utemeljeno s pomanjkljivo standardizacijo tega jezika v Sloveniji, kjer govorijo tri narečja romskega jezika.

Trenutno stanje

114. Svetovalni odbor je zadovoljen, da imajo predstavniki madžarske in italijanske manjšine še vedno dobre možnosti za pouk v svojih jezikih. Ta poteka v sistemu dvojezičnega izobraževanja (slovensko-madžarskega) v Prekmurju in z vzgojno-izobraževalnimi ustanovami z italijanskim učnim jezikom na območjih, kjer živi večje število Italijanov. Svetovalni odbor z zadovoljstvom ugotavlja, da je bil dvojezični vzgojno-izobraževalni sistem v Prekmurju leta 2005 še izboljšán z uvedbo nove dvojezične srednje šole v Lendavi. Učenci, ki so pripadniki italijanske in madžarske manjšine, se lahko manjšinska jezika učijo tudi zunaj »narodnostno mešanih območij«, ce se oblikujejo razredi z najmanj petimi učenci.

115. Kljub temu pozitivnemu okviru pa predstavniki obeh manjšin poudarjajo, da je usposabljanje učiteljev za dvojezično izobraževanje (madžarsko-slovensko) in izobraževanje v

italijanščini še vedno težavno. Usposabljanje za dvojezično izobraževanje ali za poučevanje v manjšinskih vzgojno-izobraževalnih ustanovah ni v zadostni meri dostopno na slovenskih univerzah. Po mnenju Svetovalnega odbora usposabljanje v tujini ali pa zatekanje k zaposlovanju tujih učiteljev ni vedno ustrezna rešitev. Te razmere še posebej vplivajo na poučevanje strokovnih predmetov v madžarščini ali italijanščini. Svetovalni odbor ugotavlja, da se organi oblasti problema zavedajo in načrtujejo izboljšanje položaja s prekvalifikacijo učiteljev ter z večjim čezmejnim sodelovanjem. Poleg tega so sogovorniki Svetovalnega odbora omenili, da je priznavanje poklicne usposobljenosti, ki jo manjšinski študenti dosežejo v Italiji in na Madžarskem, še vedno zapleteno.

116. Možnosti za učenje romščine v šoli so kljub ukrepom iz zadnjih let še vedno zelo omejene. Samo dve šoli ponujata izbirni pouk romščine,²³ ceprav Svetovalni odbor na podlagi izjav romskih predstavnikov ugotavlja, da obstaja povpraševanje po pouku v romščini oziroma učenju tega jezika v šoli. Pri tem Svetovalni odbor z zadovoljstvom ugotavlja, da sta bila v poročevalnem obdobju pripravljena slovnici učbenik v vseh treh slovenskih romskih narečjih in učbenik o romski kulturi (glej 12. člen zgoraj). Poleg tega Svetovalni odbor pričakuje, da bo postopek standardizacije romščine, ki je v teku (glej pripombe k 10. členu zgoraj), kmalu omogočil večje možnosti za učenje romščine v šoli. V tem kontekstu opozarja organe oblasti na »Okvirni učni nacrt za romščino«, ki ga je pripravil Svet Evrope.²⁴

Priporocila

117. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj še naprej podpirajo delovanje dvojezičnih (slovensko-madžarskih) vzgojno-izobraževalnih ustanov in vzgojno-izobraževalnih ustanov z italijanskim učnim jezikom. Izvesti bi bilo potrebno bolj odlocne ukrepe, da bi učiteljem, ki delajo v teh ustanovah, omogočili ustrezno usposabljanje in da bi se spopadli s težavami, ki se pojavljajo pri priznavanju poklicne usposobljenosti, pridobljene v tujini.

118. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj okrepijo prizadevanja za razvijanje poučevanja romščine in v romščini v šoli, da bi izboljšali enakopravno vključevanje romskih učencev v vzgojno-izobraževalni sistem.

15. člen okvirne konvencije

Vključenost narodnih manjšin v javno življenje

Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

119. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor pozval organe oblasti, naj sprejmejo vse potrebne ukrepe, ki bi zagotovili, da bo v skladu s spremenjenim Zakonom o lokalni samoupravi v grosupeljski lokalni svet lahko izvoljen romski svetnik. Poleg tega naj zagotovijo romskim svetnikom usposabljanje, da bodo lahko uspešno opravljali svoje naloge. Na splošno jih je pozval, naj premislijo, kako bi povečali sodelovanje Romov v javnem življenju, obenem pa zagotovili, da bodo lahko tako »avtohtone« kot »neavtohtone« romske skupnosti učinkovito sodelovale pri odlocanju o vprašanjih, ki jih zadevajo.

²³ V Mariboru in Novem mestu.

²⁴ Glej: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Rom_CuFrRomani2008_EN.doc.

120. Organi oblasti naj skupaj s predstavniki madžarske in italijanske narodne skupnosti poiščejo možnosti, ki bi jim omogočile učinkovitejše sodelovanje pri odločanju o zakonodajnih določbah, ki jih zadevajo.

Trenutno stanje

121. Svetovalni odbor pozdravlja dopolnitve Zakona o lokalni samoupravi iz septembra 2009, ki obvezuje državno volilno komisijo, da razpiše volitve romskih svetnikov v določenih občinah, ce same tega ne storijo. Vendar pa je primer volitev romskega svetnika v grosupeljski lokalni svet zaskrbljujoc. Obcina Grosuplje ni razpisala volitev romskega svetnika, ko pa je volitve januarja in decembra 2010 izpeljala državna volilna komisija, obcina ni potrdila mandata izvoljenega romskega svetnika. Svetovalni odbor zelo skrbi, ker je mandat ustrezno izvoljenega romskega svetnika moralo ponovno potrditi upravno sodišce, preden je lahko koncno zacel z delom v lokalnem svetu.

122. V preostalih devetnajstih občinah, kjer so bili izvoljeni romski svetniki, Svetovalni odbor ugotavlja, da je njihovo sodelovanje pri delu lokalnih svetov pozitivno vplivalo na nacin, kako se upoštevajo mnenja romskega prebivalstva. Številni sogovorniki pa so poudarili potrebo po nadaljnjem usposabljanju romskih svetnikov, da bodo lahko uspešno opravljali svoje naloge.

123. Kljub temu pa sistem volitev romskih svetnikov velja samo za dvajset določenih obcin, v katerih romska skupnost velja za »avtohtono«. Svetovalni odbor meni, da bi morali organi oblasti razširiti seznam obcin, v katerih ima romska skupnost pravico izvoliti predstavnike v lokalne svete, da se zagotovi njihova ustrezna vključenost v javno življenje na lokalni ravni.

124. Po podatkih, ki jih ima Svetovalni odbor, vključenost romske skupnosti v javno življenje na državni ravni ostaja nezadostna kljub napredku, doseženem po drugem mnenju. Svetovalni odbor z zadovoljstvom ugotavlja, da so bile romske organizacije vključene v pripravo Zakona o romski skupnosti iz leta 2007 in Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2010–2015, ki ga je vlada sprejela marca 2010. V skladu z Zakonom o romski skupnosti je bil leta 2007 ustanovljen Svet romske skupnosti Republike Slovenije kot posvetovalni organ parlamenta, vlade in drugih državnih organov oblasti. Vendar pa je bila sporna njegova sestava, saj sta dve tretjini sedežev namenjeni eni krovni organizaciji, in sicer Zvezi Romov Slovenije.²⁵ Ključnega pomena je zagotoviti, da ta organ ustrezno odraža raznolikost romske skupnosti v Sloveniji. Svetovalni odbor je bil obveščen tudi o tem, da bi nekateri člani Sveta potrebovali dodatno usposabljanje, da bi lahko učinkoviteje opravljali svoje naloge.

125. Svetovalni odbor z zadovoljstvom ugotavlja, da imajo pripadniki madžarske in italijanske narodne skupnosti še naprej dobre možnosti sodelovanja v javnem življenju na lokalni ravni na »narodnostno mešanih območjih«. Vendar pa Svetovalni odbor obžaluje dejstvo, da njihova vključenost v oblikovanje politik na državni ravni ostaja nezadostna kljub obstoju različnih posvetovalnih mehanizmov.²⁶ Sogovorniki Svetovalnega odbora so bili predvsem mnenja, da do posvetovanja predstavnikov narodnih manjšin o vprašanih, ki jih zadevajo, zlasti osnutkih zakonodaje, pogosto ne pride pravocasnno, kar jim onemogoča, da bi se njihova mnenja ustrezno upoštevala.

Priporočila

²⁵ To določbo Zakona o romski skupnosti je Urad varuha človekovih pravic izpodbijal na ustavnem sodišču, ki pa je odločilo, da ni protiustavna.

²⁶ Komisiji za narodni skupnosti sta se oblikovali v vladi in v državnem zboru.

126. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj zagotovijo izvoljenemu romskemu svetniku v občini Grosuplje, da bo v skladu z zakonom lahko učinkovito opravljal svoje delo v lokalnem svetu. Potrebni so tudi dodatni ukrepi, ki bi zagotovili romskim svetnikom potrebno podporo, da bodo lahko uspešno opravljali svoje naloge, ter ustrezno usposabljanje.

127. Sprejeti je treba potrebne ukrepe, ki bi zagotovili enakovredno sodelovanje predstavnikov romske skupnosti v javnem življenju na lokalni ravni. Predvsem je pomembno premisliti o razširitvi seznama občin, v katerih ima romska skupnost pravico izvoliti svoje predstavnike v lokalne svete. Svetovalni odbor tudi spodbuja organe oblasti, naj še naprej podpirajo delo Sveta romske skupnosti Republike Slovenije. Nujno je zagotoviti, da bo Svet odražal potrebe in skrbi vseh romskih skupnosti v Sloveniji ter da bodo njegovi člani lahko učinkovito sodelovali pri odlocanju o vprašanih, povezanih z Romi.

128. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, da zagotovijo pravocasnno in učinkovito posvetovanje s predstavniki madžarske in italijanske narodne skupnosti, predvsem pri pripravljani nove zakonodaje, ki jih zadeva, da bi zagotovili ustrezno upoštevanje njihovih mnenj.

Posvetovanje z italijansko narodno skupnostjo pri postopku ustanavljanja nove občine Ankaran

Trenutno stanje

129. Svetovalni odbor ugotavlja, da je Ustavno sodišče Republike Slovenije novembra 2010 po lokalnem referendumu leta 2009 odredilo ustanovitev nove občine Ankaran. Ozemlje te nove občine je del »narodnostno mešanega območja«, kot ga določa zakon, zato bi moralo ustrezno vključevati ustanove, ki bi poslovale tudi v italijanskem jeziku. Te okoliščine so zelo zaskrbljujoče za del italijanske narodne skupnosti, ki živi na tem ozemlju. Svetovalni odbor je zaskrbljen, ker predstavniki italijanske narodne skupnosti niso vključeni v pripravo te upravne spremembe. Zdi se, da se njihovo mnenje ne upošteva. Poleg tega naj bi prihajalo do nejasnosti glede možnih posledic te upravne spremembe za varstvo pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti.

Priporočilo

130. Svetovalni odbor poziva organe oblasti, naj jasno zagotovijo, da upravna sprememba v teku ne bo ogrozila stopnje varstva pravic manjšin, ki jo uživajo pripadniki italijanske narodne skupnosti, živeci na tem delu »narodnostno mešanega območja«. Na splošno je pri izvajanju upravnih sprememb na območjih, kjer pripadniki narodnih manjšin živijo v velikem številu, treba posebno pozornost posvetiti vključevanju teh oseb v postopek, da se ustrezno upoštevajo njihove skrbi in potrebe ter spoštujejo pravice, zagotovljene z okvirno konvencijo.

Vključenost narodnih manjšin v socialno-ekonomsko življenje

Priporočila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

131. V prejšnjih dveh krogih spremljanja je Svetovalni odbor pozval oblasti, naj povečajo število pobud in programov za izboljšanje položaja Romov, predvsem na področju nastanitve, nezaposlenosti in izobraževanja. Poudaril je nujnost aktivnega vključevanja Romov v različne stopnje oblikovanja, izvajanja in ocenjevanja takih ukrepov.

Trenutno stanje

132. Svetovalni odbor je bil obveščen, da vključenost večine Romov v socialno-ekonomsko življenje kljub različnim pogojem v posameznih slovenskih pokrajinah ostaja zelo omejena. Njihove stanovanjske razmere so zelo slabe, še posebej v nekaterih območjih (glej pripombe pod 4. clenom zgoraj), kar negativno vpliva na njihovo zdravstveno stanje, dostop do izobraževanja in zaposlitve. Stopnja brezposelnosti je zelo visoka, ceprav naj svetovna gospodarska kriza romske skupnosti ne bi nesorazmerno prizadela. Svetovalni odbor je zaskrbljen zaradi stalnih težav, ki še povečujejo odrinjenost romskega prebivalstva.

133. Zato Svetovalni odbor pozdravlja Nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2010–2015, sprejet leta 2010 in pripravljen v sodelovanju s predstavniki romske skupnosti (glej tudi pripombe glede 4. clena zgoraj). Meni, da predstavlja strategija, usmerjena v šest glavnih področij (nastanitev, izobraževanje, zaposlovanje, zdravstvo, kultura in jezik ter boj proti diskriminaciji), pomemben napredek. V zvezi s tem ugotavlja, da so bili izvedeni javni razpisi, prek katerih bi lokalni organi oblasti razvijali infrastrukturo, nastanitev in zaposlovanje Romov (predvsem s programi javnih del). Pricakuje, da bodo organi oblasti sprejeli vse potrebne ukrepe, ki bi spodbudili lokalne organe oblasti, da se prijavijo na razpise in razvijajo nacрте za izboljšanje položaja romske skupnosti.

134. Predstavniki madžarske in italijanske narodne skupnosti obžalujejo dejstvo, da številne mlade in izobražene osebe zapuščajo »narodnostno mešana območja« zaradi pomanjkanja gospodarskih priložnosti in spodbud, zaradi katerih bi sicer tam ostale. Obžalujejo predvsem dejstvo, da se študenti, ki pripadajo tem manjšinam, neradi odločajo za zaposlitev v manjšinskih izobraževalnih ustanovah. Svetovalni odbor zato z veseljem ugotavlja, da se v Programu spodbujanja konkurenčnosti Pomurske regije v obdobju 2010–2015 omenja potreba po posvecanju posebne pozornosti potrebam »narodnostno mešanih območij«, da bi se ustvarjale dodatne gospodarske priložnosti za pripadnike madžarske skupnosti. Svetovalni odbor meni, da bi morali predstavniki manjšin biti bolj vključeni v pripravljanje in izvajanje regionalnih nacرتov gospodarskega razvoja, da bi se njihovo mnenje ustrezno upoštevalo.²⁷

Priporočila

135. Svetovalni odbor poziva slovenske organe oblasti, da zagotovijo učinkovito in pravočasno izvajanje Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2010–2015 z dodelitvijo potrebnih finančnih in človeških virov. Predstavniki romske skupnosti naj bodo še naprej vključeni v izvajanje in ocenjevanje sprejetih ukrepov ter programe, ki se izvajajo v ta namen. Poseben poudarek mora biti na ozaveščanju lokalnih organov oblasti o njihovi odgovornosti pri izvajanju teh ukrepov.

²⁷ Glej Svetovalni odbor za okvirno konvencijo Sveta Evrope za varstvo narodnih manjšin: *Komentar k učinkovitemu sodelovanju pripadnikov narodnih manjšin v kulturnem, družbenem in gospodarskem življenju ter v javnih zadevah* (2008).

136. Svetovalni odbor spodbuja organe oblasti, da v cebti upoštevajo potrebe in skrbi pripadnikov narodnih manjšin pri pripravi in izvajanju regionalnih gospodarskih nacrto za »narodnostno mešana območja«. V posvetovanju s predstavniki narodnih manjšin naj premislijo tudi o možnih spodbudah za mlade pripadnike narodnih manjšin, da ostanejo v teh regijah in se zaposlijo v manjšinskih ustanovah.

17. in 18. člen okvirne konvencije

Cezmejno sodelovanje

Priporocila iz prejšnjih dveh krogov spremljanja

137. V prejšnjih krogih spremljanja je Svetovalni odbor spodbudil organe oblasti, da dodatno razvijajo bilateralno sodelovanje, predvsem s sosednjimi državami.

Trenutno stanje

138. Svetovalni odbor je zadovoljen z dobro razvitim sodelovanjem s sosednjimi državami na področju varstva manjšin, tako na državni ravni kot na ravni sodelovanja med manjšinskimi organizacijami. S posebnim zanimanjem ugotavlja, da se skupni projekti izvajajo v sodelovanju med italijansko narodno skupnostjo v Sloveniji in slovensko narodno skupnostjo v Italiji ter med madžarsko narodno skupnostjo v Sloveniji in slovensko narodno skupnostjo na Madžarskem.²⁸ Intenzivno sodelujejo tudi pripadniki italijanske narodne skupnosti na obeh straneh slovensko-hrvaške meje.

139. Kljub številnim sporazumom o cezmejnem sodelovanju in izmenjavam v praksi so sogovorniki Svetovalnemu odboru porocali, da se nezadostno uresnicevanje pravic manjšin v sosednjih državah včasih uporablja kot argument za neupoštevanje zahtev predstavnikov manjšin. Ta razprava negativno vpliva na dojetanje pripadnikov narodnih manjšin. Svetovalni odbor želi ponoviti, da pravice, zagotovljene z okvirno konvencijo niso odvisne od napredka, ki so ga pri podobnih vprašanjih dosegle sosednje države.

Priporocilo

140. Svetovalni odbor spodbuja organe oblasti, da še naprej podpirajo razvoj intenzivnega cezmejnega sodelovanja na vseh področjih, ki zadevajo pripadnike narodnih manjšin. Svetovalni odbor poziva vse vpletene strani, naj ne povezujejo izvajanja varstvenih ukrepov za pripadnike narodnih manjšin v okviru obravnavane konvencije z napredkom pri podobnih vprašanjih v sosednjih državah.

²⁸ Izvaja se skupni projekt (2007–2013) s podporo EU za poučevanje slovenskega jezika v Italiji in italijanskega jezika v Sloveniji ciljnih skupin, kot so javni uslužbenci, zdravstveni delavci, policisti itd., na obeh straneh meje. Madžari v Sloveniji in Slovenci na Madžarskem izvajajo skupni projekt tiskanih medijev.

III. SKLEPNE PRIPOMBE

141. Po mnenju Sve tovalnega odbora bi sklepne pripombe lahko bile podlaga za ugotovitve in priporocila, ki jih bo Odbor ministrov sprejel glede Slovenije.

Napredek po dveh krogih spremljanja

142. Leta 2007 je Slovenija sprejela Zakon o romski skupnosti, ki jasneje opredeljuje specifične pravice, priznane romski manjšini, in pojasnjuje odgovornost različnih ravni organov oblasti, pristojnih za uresničevanje teh pravic. Zcelo se je tudi izvajanje celovitih programov za reševanje temeljnih težav, s katerimi se srečujejo Romi, zlasti na področjih izobraževanja in nastanitve.

143. Dopolnitev Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji iz leta 2010 priznava stalno prebivališče z veljavnostjo za nazaj za osebe, ki so bile februarja 1992 izbrisane iz registra stalnega prebivalstva. Dne 1. februarja 2011 je Državni zbor sprejel Deklaracijo Republike Slovenije o položaju narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, ki kaže povečano pripravljenost za spodbujanje vključevanja pripadnikov teh skupin v slovensko družbo in razvijanje za njih ugodnejšega družbenega ozrcaja.

144. Urad varuha clovekovih pravic se še naprej posveca položaju pripadnikov manjšin in varstvu njihovih pravic in nudi pomembno pomoč morebitnim žrtvam diskriminacije.

145. Organi oblasti še naprej zagotavljajo znatno podporo medijem v madžarskem in italijanskem jeziku, prav tako pa tudi kulturnim in izobraževalnim ustanovam teh manjšin. Nastali so programi v romskem jeziku in o Romih na javnem radiu in televiziji, predstavniki romske skupnosti pa so se usposobili za novinarje.

146. Leta 2007 je bil ustanovljen Svet romske skupnosti Republike Slovenije kot posvetovalni organ parlamenta, vlade in drugih državnih organov oblasti. V skladu z zakonom so bili v dvajsetih lokalnih svetih izvoljeni romski svetniki.

147. Cezmejno sodelovanje s sosednjimi državami o manjšinskih zadevah je še naprej dobro razvito. Dopolnjujejo ga pomembni projekti, ki jih izvajajo manjšinske organizacije z obeh strani meja s sosednjimi državami.

Problematicna vprašanja po dveh krogih spremljanja

148. Socialno-ekonomski položaj številnih Romov ostaja zelo zaskrbljujoc, zlasti na Dolenjskem. Veliko jih še naprej živi v podstandardnih pogojih v naseljih, ki so izolirana od vecinskega prebivalstva. Kljub velikemu prizadevanju po drugem krogu spremljanja se romski ucenci srečujejo z velikimi težavami na področju izobraževanja in vecina ne doseže srednješolskega izobraževanja. Predsodki in sovražni odnos do Romov ostajajo, vcasih pa jih podpihujejo mediji in politiki. Nekateri lokalni organi oblasti ne opravljajo svojih dolžnosti na področju varstva manjšin in neradi izvajajo strategije, ki so bile razvite na državni ravni.

149. Nekateri politiki še naprej uporabljajo sovražni govor, ki se tudi širi v medijih. Cedalje vec ga je na spletu. Družba je žal še vedno slabo ozaveščena o dejstvu, da je sovražni govor

kaznivo dejanje, organi kazenskega pregona pa včasih neradi obravnavajo sovražni govor kot kaznivo dejanje.

150. Kljub pomembnim ukrepom organov oblasti ostajajo predsodki in stereotipi o pripadnikih »novih narodnih skupnosti« in nemško govoreci skupnosti; sredstva, dodeljena za ohranjanje njihovih jezikov in kultur pa ne zadoščajo za njihove potrebe.

151. Nejasno ostaja tudi, za katere osebe se uporablja nova dopolnitev Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, zlasti glede oseb, ki so vec kot deset let preživele v tujini, ker so bile leta 1992 »izbrisane«.

152. Sredstva, dodeljena za ohranjanje in spodbujanje manjšinskih kultur in jezikov, tudi prek medijev, se pogosto dodeli glede na projekt ali enkrat letno, primanjkujejo pa redna osnovna sredstva, ki bi omogočala razvoj dolgoročnih dejavnosti.

153. Zakonodaja, ki štiti pravice do uporabe jezika pripadnikov narodnih manjšin, se na »narodnostno mešanih območjih« ne izvaja vedno učinkovito.

154. Primanjkuje usposobljenih učiteljev za delo na dvojezičnih (madžarskih in slovenskih) šolah in šolah z italijanskim učnim jezikom, zlasti za poučevanje strokovnih predmetov. Priložnosti za učenje romskega jezika ali v romskem jeziku v izobraževalnem sistemu ostajajo omejene.

155. Romi, ki živijo zunaj dvajsetih občin, kjer lahko volijo svoje lokalne svetnike, nimajo možnosti sodelovanja v javnem življenju na lokalni ravni. Zdi se, da v Svetu romske skupnosti Republike Slovenije ni povsem zastopana raznolikost romske skupnosti. Posvetovanje s predstavniki madžarske in italijanske narodne skupnosti ni vedno dovolj učinkovito, predvsem pri pripravi nove zakonodaje, ki jih zadeva.

156. Svetovalni odbor obžaluje, da se mnenje pripadnikov italijanske narodne skupnosti ni zadostno upoštevalo in da z njimi ni bilo izvedeno uspešno posvetovanje pri pripravi na ustanovitev nove občine Ankaran.

Priporočila

157. Poleg ukrepov, ki jih je treba sprejeti, da bi se uresnicila podrobna priporočila iz I. in II. dela mnenja Svetovalnega odbora, so organi oblasti pozvani, da za nadaljnje izboljšanje izvajanja okvirne konvencije sprejmejo naslednje ukrepe:

Vprašanja, ki zahtevajo takojšnje ukrepanje²⁹

➤ **Prednostno sprejeti potrebne ukrepe za zagotovitev učinkovitih pravnih sredstev za morebitne žrtve diskriminacije; okrepiti dejavnosti za ozaveščanje o vprašanjih v zvezi z diskriminacijo v družbi, vključno s sodstvom in agencijami za kazenski pregon.**

➤ **Zagotoviti možnost vključevanja predstavnikov romske skupnosti v javno**

²⁹ Priporočila so navedena glede na vrstni red ustreznih členov okvirne konvencije.

življenje na lokalni ravni v vseh občinah, kjer živijo v velikem številu; sprejeti nadaljnje ukrepe za zagotavljanje potrebne podpore izvoljenim romskim svetnikom, vključno z ustreznim usposabljanjem, da bodo uspešno opravljali svoje naloge; zagotoviti, da so v Svetu romske skupnosti Republike Slovenije ustrezno zastopane različne skupine znotraj romske skupnosti.

➤ **Zagotoviti učinkovito vključevanje predstavnikov narodnih manjšin v razprave o vseh upravnih spremembah, ki bi lahko vplivale na varstvo narodnih manjšin; prednostno sprejeti ukrepe, ki bodo zagotovili, da se ne bo zmanjšalo varstvo pripadnikov narodnih manjšin kot posledica ustanovitve občine Ankaran.**

Nadaljnja priporočila³⁰

- Nadaljevati z učinkovitimi ukrepi za izboljšanje bivalnih razmer Romov. Nadaljevati prizadevanja za reševanje težav, s katerimi se srečujejo romski učenci v izobraževalnem sistemu. Odločno zavračati in sankcionirati kakršno koli obliko diskriminacije Romov na teh področjih.
- Iskati učinkovite načine za izboljšanje uveljavljanja obstoječega pravnega okvira za varstvo kultur in jezikov narodnih manjšin ob skrbnem posvetovanju s predstavniki narodnih manjšin. Posvetiti posebno pozornost zagotavljanju trajnosti pri dejavnostih za ohranjanje in spodbujanje manjšinskih kultur.
- Prizadevati si za celostno interpretacijo novega Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji, posebej na retroaktivno dodelitev dostopa do stalnega prebivališča čim večjemu številu izbrisanih v letu 1992, ki zato živijo v tujini.
- Zagotoviti, da v praksi ne bo prihajalo do nikakršne diskriminacije pripadnikov nepriznanih skupin, kot so pripadniki »novih narodnih skupnosti« in nemško govoreca skupnost, ter da jim bodo za ohranjanje njihovih jezikov in kultur dodeljena zadostna sredstva.
- Dodatno si prizadevati za boj proti vsem oblikam nestrpnosti in sovražnega govora zoper pripadnike narodnih manjšin in drugih skupin, ki se pojavljajo tudi v političnem življenju in medijih. Spodbujati javne medije k dodatnemu in nepristranskemu obveščanju javnosti o zgodovini, kulturi in jeziki narodnih manjšin.
- Še naprej spodbujati radijsko in medijsko prisotnost v romskem jeziku in o romskih vprašanjih, tudi v zasebnih medijih; organizirati dodatno usposabljanje Romov za novinarski poklic.

³⁰ Priporočila so navedena glede na vrstni red ustreznih členov okvirne konvencije.

- Učiteljem na dvojezičnih (madžarskih in slovenskih) šolah in izobraževalnih ustanovah z italijanskim učnim jezikom zagotoviti boljše usposabljanje. Okrepiti prizadevanja za razvoj poučevanja romskega jezika in v romskem jeziku v šolah.
- Zagotoviti učinkovitejše in pravočasno sodelovanje predstavnikov narodnih manjšin pri odločanju o projektih, namenjenih podpori manjšinskih kultur, in o zakonih, ki zadevajo pripadnike narodnih manjšin, da bi čim boljše zadostili njihovim potrebam.